

Sygn. akt III AUa 130/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 listopada 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Hawryszko (spr.)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 30 listopada 2022 r. w S.

sprawy W. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o rekompensatę

na skutek apelacji ubezpieczonej

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 27 grudnia 2021 r., sygn. akt VI U 1545/21

oddala apelację.

	SSA Jolanta Hawryszko	
--	-----------------------	--

Sygn. akt III AUa 130/22

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z 10 września 2021 znak (...) po rozpoznaniu wniosku z 26 lipca 2021 odmówił ubezpieczonej W. G. prawa do rekompensaty, ponieważ decyzją z 17 marca 2015 ubezpieczonej przyznano prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy z 17 grudnia 1998 w związku z wykonywaniem pracy w szczególnych warunkach, a zatem nie spełnia warunków do uzyskania prawa do rekompensaty.

W odwołaniu od decyzji ubezpieczona wskazała, iż od 1 września 1975 do 31 grudnia 2008 pracowała w warunkach szczególnych i nie pobierała przyznanej jej wcześniejszej emerytury.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 27 grudnia 2021 r. oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że ubezpieczona, ur. (...), w dniu 6 marca 2015 złożyła wniosek o wcześniejszą emeryturę. W dacie złożenia wniosku była zatrudniona w (...) S.A. na stanowisku starszego dyżurnego ruchu. Decyzją z 17

marca 2015 otrzymała od 1 marca 2015 tj. od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek prawo do emerytury. Organ rentowy wskazał, że wysokość emerytury zostanie ustalona w ostatecznej kwocie z chwilą podjęcia wypłaty emerytury tj. po rozwiązaniu stosunku pracy i zgłoszeniu wniosku o podjęcie wypłaty emerytury. W dniu 26 lipca 2021 złożyła wniosek o emeryturę z uwzględnieniem prawa do rekompensaty. Organ rentowy decyzją z 10 września 2021 przyznał ubezpieczonej emeryturę od 1 lipca 2021. Wysokość emerytury obliczona zgodnie z zasadami określonymi w art. 26 ustawy emerytalnej wyniosła 3 552,35 zł.

Sąd Okręgowy nie uwzględnił odwołania.

Zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy z 19 grudnia 2008 roku o emeryturach pomostowych (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 965 ze zm.) rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat.

W myśl ust. 2 rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Zgodnie z art. 2 pkt 5 ww. ustawy rekompensata stanowi odszkodowanie za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub o szczególnym charakterze dla osób, które nie nabyły prawa do emerytury pomostowej.

Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z 17 grudnia 2015r. III AUa 717/15, celem rekompensaty jest złagodzenie skutków utraty możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę przed osiągnięciem wieku emerytalnego przez pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach. Nie polega ona jednak na stworzeniu możliwości wcześniejszego zakończenia aktywności zawodowej, ale na odpowiednim zwiększeniu podstawy wymiaru emerytury z FUS, do której osoba uprawniona nabyła prawo po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego (w myśl art.23 ustawy rekompensata przyznawana jest w formie dodatku do kapitału początkowego, o którym mowa w przepisach art. 173 i art. 174 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Nabycie prawa do wcześniejszej emerytury stanowi przesłankę negatywną przyznania prawa do rekompensaty.

W sprawie, organ rentowy ostateczną decyzją z 17 marca 2015 przyznał ubezpieczonej prawo do emerytury wcześniejszej z tytułu wykonywania pracy o szczególnym charakterze. W takiej sytuacji ubezpieczonej nie przysługuje prawo do rekompensaty. Bez znaczenia w takiej sytuacji pozostaje fakt, że ubezpieczona świadczenia emerytalnego nie pobierała wskutek zawieszenia jego wypłaty, gdyż przepisy ustawy wyraźnie stanowią, że – biorąc pod uwagę ww. cel rekompensaty - przesłanką negatywną jej przyznania jest samo przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury niezależnie od tego czy wypłata tego świadczenia została zrealizowana. Co więcej Sąd Najwyższy z wyroku z 16 maja 2018 sygn. III UK 88/17 stwierdził, że rekompensata, o której mowa w art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, nie przysługuje nawet osobie, która nabyła ex lege prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2018r., poz. 1270 ze zm.), ale nie zrealizowała tego prawa wskutek niezłożenia wniosku o świadczenie. Wykładnia ustawowej definicji rekompensaty jednoznacznie wskazuje, że świadczenie to dotyczy takich ubezpieczonych, którzy nie mogą nabyć prawa do emerytury pomostowej i którzy równocześnie utracili możliwość nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, to znaczy takich ubezpieczonych, którzy nie spełnili łącznie warunków przewidzianych w art.32, art.46 lub art.184 ustawy emerytalnej. Potwierdzeniem tej tezy jest wykładnia art. 2 pkt 5 dokonywana z uwzględnieniem reguł funkcjonalnych. Celem tego przepisu jest bowiem przyznanie odszkodowania za rzeczywistą utratę określonych uprawnień, co oznacza, że musi dotyczyć tylko tych ubezpieczonych, którzy ze względu na niespełnienie choćby jednego ustawowego warunku (wieku, ogólnego stażu emerytalnego) nie mogli skorzystać z dotychczasowych regulacji i nabyć prawa do emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, a także nie mogą skorzystać z regulacji nowych, przewidzianych ustawą o emeryturach pomostowych. Nie dotyczy to natomiast ubezpieczonych, którzy po spełnieniu wszystkich ustawowych warunków wcześniejszego przejścia na emeryturę nie zrealizowali tego uprawnienia.

Apelację od wyroku złożyła ubezpieczona.

Ubezpieczona zarzuciła rozstrzygnięciu naruszenie prawa materialnego, tj.:

1) art. 21 ust. 1 ustawy o emeryturach pomostowych przez niewłaściwe zastosowanie prowadzące do uznania, że wnioskodawcy nie przysługuje rekompensata, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy – w sytuacji gdy zaprezentowana przez Sąd Okręgowy wykładnia przepisów jest sprzeczna z celem dla którego ustalona została możliwość przyznania rekompensaty,

2) art. 21 ust. 2 1 ustawy o emeryturach pomostowych przez niewłaściwe zastosowanie prowadzące do uznania, że w stosunku do wnioskodawcy zachodzi negatywna przesłanka nabycia prawa do rekompensaty, o której mowa w art. 2 pkt 5 ustawy – w sytuacji gdy ubezpieczona nie pobierała żadnego świadczenia z tytułu emerytury pomostowej.

Ubezpieczona wniosła o zmianę wyroku przez przyznanie jej prawa do rekompensaty.

Sąd Apelacyjny rozważył sprawę i uznał, że apelacja jest niezasadna.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, przy bezspornym stanie faktycznym sprawy, zaskarżony wyrok odpowiada prawu, a rozstrzygnięcie sprawy sprowadza się do odpowiedzi na pytanie, czy ubezpieczona ma prawo do rekompensaty w sytuacji, gdy uprzednio przyznano jej prawo do emerytury wcześniejszej z tytułu wykonywania pracy o szczególnym charakterze. Odpowiedź jest oczywiście negatywna, co jednoznacznie wyjaśnił Sąd pierwszej instancji, a z czym ubezpieczona nadal się nie zgadza, kwestionując celowość przyjętych rozwiązań prawnych. Nie jest jednak rzeczą sądu powszechnego ocenianie celowości przyjętych regulacji prawnych w sytuacji, gdy nie kształtują praw podmiotowych z pokrzywdzeniem indywidualnych praw uprawnionych.

Prawo do rekompensaty z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze normują przepisy art. 21 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach pomostowych.

Zgodnie z tymi przepisami, rekompensata przysługuje ubezpieczonemu, jeżeli ma okres pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu przepisów ustawy

o emeryturach i rentach z FUS, wynoszący co najmniej 15 lat. Rekompensata nie przysługuje jednak osobie, która nabyła prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy

o emeryturach i rentach z FUS. Rekompensata nie przysługuje, zatem osobom uprawnionym

do świadczeń m.in. na podstawie art. 184 ustawy emerytalnej. Wobec powyższego, legitymowanie się prawem do emerytury wcześniejszej jest negatywną przesłanką nabycia prawa do rekompensaty z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Rekompensata jest bowiem **rodzajem odszkodowania za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury** z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Powyższe oznacza, że prawo do rekompensaty mają wyłącznie osoby, które nie spełnią warunków wymaganych do uzyskania emerytury wcześniejszej, a pracowały przed dniem 1 stycznia 2009 r. w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze przez co najmniej 15 lat. Nie przysługuje zaś osobom, którym przyznano prawo do wcześniejszej emerytury, lecz nie chciały z tego prawa skorzystać. Tak samo jak osobom, które nabyły prawo do wcześniejszej emerytury, lecz nie złożyły wniosku o jej ustalenie.

Należy wyjaśnić, że ustawodawca za pracę w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze przewidział swoiste zadośćuczynienie w postaci, możliwości przejścia na emeryturę w obniżonym wieku, albo - w braku takiej możliwości prawnej z powodu niespełnienia przesłanek - możliwości ubiegania się o rekompensatę przy składaniu wniosku

o emeryturę powszechną, jeżeli osoba składająca taki wniosek nie nabyła prawa do emerytury wcześniejszej. Brak jest jakichkolwiek podstaw prawnych do zastosowania tych przywilejów łącznie i podwójnie, tak by najpierw przyznać prawo do wcześniejszego przejścia na emeryturę

z tytułu pracy w szczególnych warunkach, a następnie, w takich samych okolicznościach, przyznać prawo do rekompensaty po osiągnięciu wieku powszechnego, a właśnie tak niewłaściwie swoją sytuację prawną postrzega ubezpieczona. Niewątpliwie, w okolicznościach sprawy ubezpieczona nabyła możliwość ubiegania się o przyznanie prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych w wieku 55 lat i z możliwości tej skorzystała. Bez znaczenia prawnego jest przy tym fakt, że wypłata wcześniejszej emerytury podlegała zawieszeniu, czyli że nabyte prawo nie było przez ubezpieczoną realizowane. Natomiast fakt nabycia prawa do wcześniejszej emerytury, sam w sobie wyklucza możliwość otrzymania rekompensaty z tożsamego tytułu, czyli za pracę w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny wskazuje przy tym na stanowisko prawne przedstawione w wyroku Sądu Najwyższego z 19 lutego 2021 r., I USKP 13/21, zgodnie z którym, rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu szczególnego zatrudnienia uprawnionych, które nie jest już takim zatrudnieniem według przepisów ustawy o emeryturach pomostowych, i nie nabędą oni emerytury pomostowej, to „odszkodowawcza” rekompensata nie przysługuje za nieskorzystanie z prawa do wcześniejszej emerytury po spełnieniu wszystkich warunków jej przysługiwania pod rządem korzystniejszych poprzednio obowiązujących albo intertemporalnych regulacji prawnych (art. 32, art. 46 lub art. 184 ustawy emerytalnej).

Omówioną wyżej wykładnię prawa do rekompensaty potwierdza art. 21 ustawy o emeryturach pomostowych, który nie tylko reguluje pozytywną przesłankę nabycia prawa do rekompensaty, którą jest legitymowanie się co najmniej 15-letnim okresem pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ale także przesłankę negatywną, zgodnie z którą, rekompensata nie przysługuje osobie, która nabyła na podstawie przepisów ustawy emerytalnej prawo do emerytury w niższym wieku emerytalnym z tytułu szczególnego zatrudnienia. Prowadzi to do łącznego odkodowania dyspozycji art. 2 pkt 5

oraz art. 21 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych w taki sposób, że tylko utrata możliwości skorzystania z prawa do wcześniejszej emerytury stanowi szkodę, którą rekompensata ma naprawić przez przyznanie odpowiedniego dodatku o charakterze odszkodowawczym do kapitału początkowego (art. 23 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych). Rekompensata wg celu ustawodawcy, nie jest natomiast szczególnym świadczeniem przyznawany obok i zamiennie w stosunku do prawa o emeryturę pomostową lub emeryturę wcześniejszą z tytułu pracy w warunkach szczególnych lub szczególnym charakterze, i taki stan prawny bynajmniej nie godzi w prawa ubezpieczonej, ponieważ pracując dłużej i nie korzystając z wypłat tytułem wcześniejszej emerytury, ubezpieczona wypracowała wyższą emeryturę powszechną, która dodatkowo nie jest pomniejszana przez potrącenia należności wypłaconych wcześniej tytułem emerytury wcześniejszej.

Jak wskazano wyżej, rekompensata jest odszkodowaniem za utratę możliwości nabycia prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dla osób, które nie nabędą prawa do emerytury pomostowej. Ubezpieczona takiej możliwości nie utraciła, a wręcz przeciwnie. Legitymowała się prawem do wcześniejszej emerytury i stanu tego nie zmienia fakt, że realnie z tego prawa nie korzystała.

Mając zatem na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację ubezpieczonej.

SSA Jolanta Hawryszko